

משפט

בית-בושת לדיפלומטים

המקום היה אידיאלי למטרתו: דירת הגג של הבית שברחוב הירקון 82, מול השגרירות האמריקאית - בדיוק בלב איזור השגרירויות ובתי-המלון הגדולים. בית-בושת שנועד לשרת דיפלומטים, תיירים עשירים - לא יכול היה למצוא לעצמו אתר מוצלח יותר.

אווירה מכובדת. כך גם חשבו אנשי המשטרה, כאשר טרצו פנימה. לאחר עיקוב במשך תקופה מסוימת, בה חוסי רטו כל הגיבורים. בסנים הם מצאו את נעמי מרסון, צעירה ישראלית, ועלמה נוספת, תיירת מצרפת בשם כריסטיאן פאראן. לניידת צורפו גם ג'ראר גינסי, שומרי-הסף שדאג לא להכניס פנימה כל מיני אחר-יפרחי שהיו עלולים לפגוע באויר-רה המכובדת, ופאול שוקרו, בעל הדי-רה. מאוחר יותר צורף החבורה גם אלכ-

שהיה ממונה על ביצוע הצוואה, ביקשה להסדיר לה את העניין.

למי תצהירו של ינקלביץ בבית המשפט, קובלר הורה לה להפנות אליו את ה"שוכר". לטענת ינקלביץ, דרש ממנו קובלר 17,000 לירות דמי-מפתח, ועוד 1,000 ל"י לעצמו, עבור הסכמתו שהדירה תועבר בי-שירות. לבסוף התספרו על 14,000 לירות ועוד אלף לירות לקובלר - שעבורם, כפי שנאמר עוד בתצהיר, לא נתן עורך-הדין קבלה.

אזחרה והכפחה. בעקבות התימת חוזה השכירות, החלה האלמנה לפנות את הדירה. או אז נודע הדבר ליעקב ולפסון - כי סבתו החורגת עומדת למסור את הדירה בניגוד לצוואה. הוא פנה אליה והזהיר אותה.

ליחר ביטחון, החליט ולפסון ללון אצל אביו, המתגורר גם הוא - בדירה אחרת - בבית הפרובלמטי שברחוב פיירברג. ביום הראשון בבוקר, עם שחר, ראה ולפסון להפתעתו שבני הזוג ינקלביץ מגי-עים עם סבלים, במטרה להיכנס לדירה.

בבעיות הפנימיות של מצריים עצמה וביחסים עם שאר ארצות-ערב. הבעייה הישראלית היתה, בעיניו, עדיין בעלת עדיפות מישראל.

אפשר לכנס את גישתו של עבדאלנאצר, כפי שהסתמנה בדברי אנדרסון, כהלך: שום מנהיג ערבי יכול לעשות שום עם ישראל, מבדי שתחוד תחילה שינוי גמור באווירה.

אחרת יהיה גורלו כגורל עבדאללה (שנרצח על הרהיבית, בנוכחות נכדו חוסיין). את השינוי הדרוש ניתן להשיג על-ידי פתרון בעיית הפליטים. (לדבריו של נאצר) הפליטים הם מקור המאורעות על הגבולות והמתיחות.

אם תשנה ישראל את יחסה הכתתי-שטרני לעניין הפליטים, ישנה הדבר את כל האווירה כמרחב, והדבר יאפשר הידברות ישירה.

ישראל התקשתה תמיד להבין את החשיבות המכרעת שהיתה לבעיית-הפליטים באותה תקופה. אולי מפני שתמתיקים ודתי-הקבל בישראל שטוס לא רצו להבין. בעיני הערבים, גורש עם שלם מאדמתו על-ידי הישראלים. לעומת זאת, טענה התעמולה הישראלית (ששיכנעה בעיקר את עצמה) שהפליטים, ברחו מרצונם או "לפי הוראות המנהיגים הערביים". וממילא כל העניין אינו נובע לישראל. בגלל עניין זה, יותר מכל עניין אחר, לא הסכה שביטחון-השק של 1949 לשלום.

האורם החליט עוד ב-1948 שיש לתת לפליטים "בחירה חופשית" בין שיבה לישראל לבין קבלת טריטוריה. נוסחה זו הפכה, כפי שקורה לעתים כה קרובות במרחב, למרה קדושה, (כמו גבולות 4- ביוני כיום), בבחינת "יהיה ולא יעבור". שום מנהיג ערבי לא היה לזוז ממנה.

ואכן, עבדאלנאצר עמד על עיקרון זה. כאשר שאל אותו אנדרסון על איזה המיספר הוא חושב, אמר, כי "הוא לא מעוניין במיספרים, אלא בעיקרון הבחירה החופשית". הרמז: אם תסכים ישראל, לעיקרון, לא יעמוד הוא על המיספר שיוחזר בפועל.

(על גישה זו חזר עבדאלנאצר בשיחות סודיות פעמים רבות גם לאחר מכן. כמה וכמה אישים בינלאומיים, ביניהם ג'ורג'ו לה-סיירה, סיפרו לי כי בשיחות פרטיות עימם נקב עבדאלנאצר במיספר של מאה אלף פליטים בלבד שיש להחזירם, בתנאי שישראל תכיר רשמית בעיקרון "הבחירה החופשית").

בכל שאר הדברים היה עבדאלנאצר גמיש מאד. הוא הסכים להמשיך חלוקת ירושלים (בעוד שכל מדינות העולם דרשו אז את בינאומה, לפי החלטת האו"ם), ולמעשה לא ערערה על גבולות המדינה. דבר זה מעניין באוסן יוצא-מן הכלל, כי חודשים לפני כן, ב-9 בנובמבר 1955, נאם ראש ממשלת בריטניה, אנתוני אידן, את הנאום המפורסם באולם "גלידהול" בלונדון. באותו נאום היסטורי, הציע כ"פשרה" גבול חדש, שיהיה בין גבולות החלוקה של 1947 ובין גבולות שיבת-ההנשק של 1949. "ללומר: צימצום שטח המדינה.

בתגובה על כך הכריז אז עבדאלנאצר שזהו "בסיס טוב למשאומתן". בשיחות עם אנדרסון, היה עבדאלנאצר מפוכח הרבה יותר. הוא לא דרש שינוי גבול. לעומת זאת העמיד נקודה אחת: שיש להחזיר את הרציפות הטריטוריאלית בין שני חלקי העולם הערבי.

הוא לא נכנס לפרטים, ועל כן אין לדעת, למשל, אם היה מסתמך בכביש אכסי-טריטוריאלית ליד אילת, או לא.

על כל פנים, מדיוחו של אנדרסון עלה בבירור כי עבדאלנאצר מוכן לשלום, ופעמיד תנאים ענייניים. יש במצריים מיעוטים במחתרת, שאינם מציאותיים ואינם רוצים בשלום. אמר עבדאלנאצר לאנדרסון, בהתכוונו לאחים המוסלמים, שאת מנהיגיהם תלה זה עתה. עם תמיכת הרוב אפשר להשתלט עליהם. אם הרוב מהסס, אין לעמוד בפניהם... גם על בעיית השלום אפשר להתגבר.

נשק. לפני דיבור

מזכר השבועון המסוים וקומץ אנשים, היה כל ישראלי משוכנע באותם הימים (ועד השנה האחרונה) כי אין אף ערבי חשוב אחד במרחב המוכן בכלל לשלום עם ישראל, ויהיו התנאים אשר יהיו. אנדרסון הביא את הבשורה כי המנהיג הערבי אעיקר מוכן לשלום ומציג תנאים (ולאו דווקא מוגזמים, במושגי הימים ההם).

איך הגיבו מנהיגי ישראל?

הם לא יצאו מנדרם מרוב שימחה. הם לא הביעו קורת-רוח. הם לא השיבו בשורה של הצעות-ינגד מרחיקות-לכת, כדי שאנדרסון יחזור למצריים ויקח עימו לשם דבר שיראה בעיני עבדאלנאצר כהתקרבות. תחת זאת, השיב דויד בן-גוריון בשיעור היסטורי ארוך, שבא להסביר לאורה את תולדות הציונות, צידקתה הטוסאלית של ישראל מאז ועד עולם, והנכונות המוחלטת של התעמולה הישראלית. האורח הנכבד יכול היה לקרוא את כל זאת בחוברת-התעמולה שיגרתית של שגרירות ישראל.

דברי עבדאלנאצר בעניין הפליטים נדחו כלאחר יד, ומתקבל הרושם כי גישתו העקרונית - שדרוש שינוי באקלים ותיווך עקיף ממושך לפני שיתכן משאומתן גלוי - לא תדרו רצח לתודעת בן-גוריון ושרת. הם לא חשבו. הם רצו לדבר. שרת רצח לבד בעיקר על נקודה אחת: שצריכה קודם כל ודפני הכל להתקיים פגישה סניס-אליפנים בין ראשי ישראל ומצריים.

בעיני שרת ובן-גוריון, היתה לפגישה כזאת משמעות מיסית, כימעט סטיריטוא-ליסטית - כאילו עצם הפגישה (בסודי-סודות, כמובן) תשנה את המצב מעיקרו, כמו במסתיקסמים של פיה טובה.

(מתגובותיו של עבדאלנאצר לאחר מכן נתברר כי הוא היה בטוח כי פגישה כזאת לא תישאר סודית, ותודלף על-ידי ישראל, לכן דרש שתחילה תעשה ישראל מיהווה שתשנה את האווירה הכללית, כדי שפגישה כזאת לא תחשב כבגידה בעולם הערבי, לכשתיוודע).

בן-גוריון, לעומת זאת, העדה כנקודה מברעת את עניין הנשק.

כבר ביטחה ראשונה זו היה ברור כי זוהי הנקודה היחידה המעניינת את בן-גוריון באמת, וכי כל שאר הדברים אינם אלא מסשפתיים לעניינים שלא עניינו אותו. רושם זה התגבר ככל שנמשכו השיחות, והגיעו לבסוף למימדים של אולטימטום. בן-גוריון הגיח, כנראה, שהאמריקאים עדיין אינם יודעים על ההסכמים החשאיים עם צרפת לאספקת מטוסים ונשק, ועל כן הציג את ישראל כנתונה בסכנת-מוות:

"אנו שרויים בסכנה גוראה, ואם ארצות-הברית תמשיך באמבארגו על נשק לישראל, בעוד שמצריים מקבלת נשק מרוסיה ומבריטניה - תבין למצבנו."

וכעבור כמה דקות: "מבלי שיהיה בידינו הנשק המרתיע - עמלך יהיה לשוא". כך, עוד בראשית השיחות, קבע בן-גוריון את סוגגן הגישה של ממשלתו לבד תיווך של שום: קודם כל תביא לנו מאייזנהואר נשק, נשק, נשק - ואחרי-כך נדבר.

יש כאן מעגל סגמים. שנראה השבוע אקטואלי בדיוק כמו לפני 15 שנה: האמריקאים עיכבו את הנשק לישראל כדי לשכנע אותה לגלות גישה חיובית להסדר-שלום, ואילו ממשלת ישראל ענתה: קודם כל תתנו לנו נשק, ואחרי-כך נראה מה לעשות. עבדאלנאצר דיבר על שלום וחשב על תהליך הדרגתי. בן-גוריון דיבר על שלום וחשב על נשק. אנדרסון דיבר על שלום ולא הבין את שני הצדדים. היה זה רב-שיח של חרשים.

בגליון הבא ינתח אורי אבנרי את המשך שיחותיו של אנדרסון בירושלים ובקאהיר - ואת הסיבות שבגללן פוצצה ממשלת בן-גוריון שורה של מאמצים שלום והגיעה למיצע-סיני.

את הנסיבות האמיתיות שבהן נטשו הפליטים את בתיהם, שהן מורכבות הרבה יותר משתי הגירסות התעמולתיות היריבות, ניתחתי בספרי מלחמה היום השביעי. דומני שניתוח זה מתקבל כיום, פחות או יותר, על-ידי כל המומחים האובייקטיביים.

השגרירות האמריקאית ובית-הבושת לדיפלומטים * דבר טוב, במקום טוב

ולפסון ניסה למנוע אותם מלהיכנס. הוא נכנס בעצמו לדירה, שהיתה ריקה, סירב לאפשר למשפחת ינקלביץ להיכנס. כאשר ניסתה האלמנה, שהזועקה, ל- היכנס לדירה, הופתעה להיווכח שנכדה לא מרשה זאת גם לה.

מרומה. הווג ינקלביץ הרגיש עצמו מרומה, רץ למשטרה. גם האלמנה אינז-באום. התוצאה: המשטרה עצרה את ולפסון, האשימה אותו בהשגת גבול פלילית, ולפסון פנה לעו"ד אליהו קידר.

במשפט, זיכה השופט את ולפסון אף מבלי לחייבו להשיב על האשמה. בתום המשפט, עמדו איפוא משתתפי החד-גדיא בעמדות דלהלן:

בית-המשפט דחה את בקשת-הפניו של בתיה איזנבאום - לכן נמצאת היא מחוץ לדירתה שלה. ינקלביץ, שהפקיד 15,000 ל"י בידי עורך-הדין, נשאר בלי כסף, בלי דירה. ואילו בתוך הדירה נשאר יושב, חוגג את נצחונו, יעקב ולפסון.

סנדר (פאפא) גרוס, מנייס לקוחות, הגי-שא, בגיל 75 בתואר הכבוד של זקן הסר-סורים בישראל, כל החמישה תובאו בפני שופט, נשלחו, בשלב ראשון, לאבור-כביר.

חד-גדיא

זמן קצר לפני שופטר, התחתן יוסף איזנבאום עם בתיה. היו אלו נישואיו הי-שניים, וכאשר הם נערכו, היו שניהם קשי-שים למדי.

בצוואתו אותה ערך זמן קצר לפני מותו, כתב איזנבאום שהוא משאיר ל-אשתו בתיה את זכות המגורים בדירתם, ברחוב פיירברג 16 בתל-אביב, לכל ימי חייה. יחד עם זאת, אסרו לה להשכיר את הדירה, למסור בה תוקה, או למכור אותה.

עקיפת האיסור. זמן קצר לאחר פטי-רתו של איזנבאום, החליטה אלמנתו בתיה לעבור לדירה אחרת - ולהשכיר את הדירה. היא חפשה דייר, מצאה לבסוף את שמואל וקרולינה ינקלביץ מרמלה. היא פנתה לעו"ד שמואל משת קובלר,

* מסומן בתמונה בחץ.